

Сильніше заселяються рослини з підродина Амарантові, ніж Лободові, бо мають більший діаметр стебла.

Спеціалізації у поїданні певного органу рослини у дорослих жуків стеблоїда немає. Після зимівлі імаго живляться молодими листками рослин. Пізніше починають виїдати «ямки» на стеблах та черешках, обгризати верхівкові листки. Молоді жуки живляться на листках та на суцвіттях кормових рослин. Відмічено живлення незрілим насінням амаранту.

Личинки стеблоїда розвиваються лише у тканині всередині стебла або черешка. Живляться вони виключно серцевиною, багатою поживними речовинами. Жорсткі провідні тканини не пошкоджуються. Таким чином вони утворюють ходи, які заповнюють екскрементами. Рухатися личинка може у будь-якому напрямку. Якщо яйця були відкладені у черешках або бічних стеблах, то личинки рухаються до головного стебла. У головному стеблі личинки, як правило, рухаються догори.

Таким чином, жуки стеблоїда живляться наземними частинами рослин, які є найбільш придатними в певний період їх розвитку, а личинки — лише серцевиною стебел та черешків рослин, що негативно впливає на стан кормової рослини.

Амарантовий стеблоїд постійно присутній у біоценозах на щиріці загнутій та лободі білій, але вирощування амаранту та буряків сприяє різкому збільшенню чисельності цього виду у агроценозах, це, в свою чергу, робить його небезпечним шкідником цих культур.

УДК. 632.754 : 633.84

В. В. Вільна¹

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

**ВПЛИВ ПОШКОДЖЕННЯ ХРЕСТОЦВІТИМИ КЛОПАМИ
НАСІННЯ РІПАКУ ЯРОГО СОРТУ ОТАМАН НА ЯКІСНІ І
КІЛЬКІСНІ ПОКАЗНИКИ (2012–2014 рр.)**

Головними шкідниками генеративних органів капустяних культур у Східному Лісостепу України є комплекс хрестоцвітих клопів (*Eurydema spp.*) та капустяна попелиця (*Brevicoryne brassicae* L.)

---

¹ Науковий керівник — канд. біол. наук, проф. М. Д. Євтушенко

За даними В. Г. Пучкова (1961) та В. П. Васильєва (1987) на території колишнього СРСР поширені 7 видів хрестоцвітих клопів. До хрестоцвітих клопів, що поширені в Україні належать три види: розмальований або капустяний — *Eurydema ventralis* Kol., ріпаковий — *E. oleraracea* L., гірчичний — *E. ornata* L. Хрестоцвіті клопи активно заселяють посіви олійних капустяних культур починаючи з фази стеблування. Шкідливість клопів значно підвищується в суху і жарку погоду.

Визначення масової частки олії (жиру) було проведено за методикою Рушковського. Вплив пошкодження клопами насіння ріпаку ярого на лабораторну схожість визначали згідно ДСТУ 4138-2002. Дані оброблені на комп'ютері.

Після збирання врожаю олійних капустяних культур нами було проведено його очистку та ретельний аналіз. За допомогою бінокуляру було відібрано насіння ріпаку ярого, пошкоджене клопами та здорове насіння без слідів пошкодження (табл. 1).

1. Вплив пошкодження хрестоцвітими клопами насіння ріпаку ярого сорту Отаман на кількісні та якісні показники

Роки дослідження	Варіанти досліду (фракції насіння)	Маса 1000 насінин		Вміст олії	
		г	у % до непошкодженого	%	у відношенні до непошкодженого
2012	Непошкоджене	2,6996	100,0	35,92	—
	Пошкоджене	1,4454	53,5	27,98	-7,94
2013	Непошкоджене	3,2161	100,0	47,84	—
	Пошкоджене	1,2313	38,28	26,93	-20,91
2014	Непошкоджене	3,3251	100,0	49,23	—
	Пошкоджене	1,2061	36,27	34,71	-14,52

Маса 1000 насінин ріпаку ярого сорту Отаман непошкоджених клопами склала в 2012 році — 2,6996 г, в 2013 — 3,2161 г, в 2014 році — 3,3251 г, а пошкоджених відповідно — 1,4454 г, 1,2313 г, 1,2061, що менше в 1,9, 2,6 та 2,8 разу.

Вміст жиру у непошкодженому насінні ріпаку ярого в 2012 році — 35,92 %, в 2013 — 47,84 %, в 2014 році — 49,23 %, а в пошкодженому насінні відповідно — 27,98 %, 26,93 %, 34, 71 %.

Дані біохімічного аналізу свідчать, що насіння ріпаку ярого пошкоджене хрестоцвітими клопами призводить до зменшення вмісту в ньому олії.

В результаті пророщування насіння ріпаку ярого в лабораторних умовах було встановлено вплив пошкодження насіння хрестоцвітими клопами на лабораторну схожість (табл. 2).

2. Вплив пошкодження хрестоцвітими клопами насіння ріпаку ярого сорту Отаман на його лабораторну схожість в 2012–2014 рр.

Варіанти дослідів (доба)	Схожість насіння, %								
	непошкодженого			пошкодженого			у відношенні до непошкодженого		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
перша	0	6,4	3,8	0	4,0	2,1	–	-2,4	-1,7
третя	74,2	71,0	36,2	57,6	62,6	28,6	-16,6	-8,4	-7,6
п'ята	87,3	89,4	73,1	77,3	75,3	59,7	-10,0	-14,1	-13,4
восьма	90,0	92,0	91,8	84,3	83,3	82,4	-5,7	-8,7	-9,4

З даних табл. 2 видно, що в 2012 році на першу добу після посіву схожість непошкодженого насіння ріпаку ярого сорту Отаман не було відмічено, в 2013 становила — 6,4 %, в 2014 — 3,8 % а пошкодженого в 2012 році на першу добу схожість також не була відзначена, в 2013 вона становила 4,0 %, в 2014 році 2,1 %. На третю добу схожість непошкодженого насіння становила 74,2 %, 71,0 %, 36,2 % відповідно по рокам, а пошкодженого — 57,6 %, 62,6 %, 28,6 %. На п'яту добу після посіву схожість непошкодженого насіння була 87,3 %, 89,4 %, 73,1 % а пошкодженого — 77,3 %, 75,3 %, 59,7 %. Для непошкодженого насіння ріпаку ярого схожість відповідно по роках на восьму добу становила 90,0 %, 92,0 %, 91,8 %, а для насіння пошкодженого — 84,3 %, 83,3 %, 82,4 % відповідно.

Висновки: 1. Маса 1000 насінин ріпаку ярого пошкодженого клопами зменшується від непошкодженого в 1,9, 2,6, 2,8 рази. **2.** У пошкодженого насіння ріпаку ярого зменшується вміст жиру і відсоток його становить від 26,93 до 36,27 %, тоді як у непошкодженого — від 35,92 до 49,23 %. **3.** Схожість насіння пошкодженого клопами на восьму добу склала для ріпаку ярого сорту Отаман 82,4 %, тоді як для непошкодженого насіння відповідно — 92,0 %.

УДК 502.1

С. В. Влащенко¹, І. А. Воронцова²

¹Національний природний парк «Гомільшанські ліси»

²Харківська гуманітарно-педагогічна академія

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ НОВИХ ПОГЛЯДІВ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

Біологічне різноманіття являє собою тонку систему існування біологічних видів рослин та тварин, які характеризують стан середовища, в якому проходять процеси життєдіяльності людства.

Біологічне різноманіття має значення для еволюційних процесів та збереження систем, які підтримують життя біосфери. Розуміючи це і виходячи з цього — збереження біологічного різноманіття являє собою загальну і одну із найважливіших завдань всього людства.

Таке значення біологічного різноманіття визначає і ту відповідальність, яку несуть держави за його збереження та сталі